

Määräysvalta vakuuttelun retoriikassa: Koetun hyvinvoinnin käsitteen leviäminen ja kotoistuminen Suomeen

Pertti Alasuutari

VERTAISARVIOITU
KOLLEGIALT GRANSKAD
PEER-REVIEWED
www.tsv.fi/tunnus

Abstrakti

Artikkeli käsittelee koetun hyvinvoinnin ja onnellisuuden käsitteiden leviämistä ja tuleamista osaksi kansallista politiikkaa Suomessa vuosina 2005–2015. Empiirinen analyysi kohdistuu kahteen aineisto-kokonaisuuteen, media-aineistoon ja eduskunta-aineistoon eli eduskunnan pöytäkirjoihin ja muihin kansanedustuslaitoksen tuottamiin tai tilaamiin asiakirjoihin. Analyysi osoittaa, että käännekohta koetun hyvinvoinnin ja onnellisuuden nousussa politiikan agendalle koettiin 2010, kun Euroopan komissio esitti, että Euroopan uuden strategian onnistumista aletaan arvioida ВКТ:ta laajemmilla indikaattoreilla ja kun kehitysindikaattoreiden valmistelu otettiin hallitusohjelmaan. Kun tällaisia indikaattoreita ei kuitenkaan otettu käyttöön, myös julkinen keskustelu asiasta hiipui. Tutkimus tuo hyvin esille sen, että erilaisilla organisaatioilla, kuten tutkimuslaitoksilla, ajatushautomilla, paikallisilla tai globaaleilla kansalaisjärjestöillä ja kansainvälisillä järjestöillä, EU mukaan lukien, on keskeinen rooli käsitteen-vaatioiden levittämisessä.

ASIASANAT: globalisaatio, hyvinvointi, ideoiden leviäminen, kotoistaminen, onnellisuus.

Johdanto

Vuonna 2010 suomalainen valtion omistama, eduskunnan alaisuudessa toimiva ajatushauto Sitra ja lontoolainen ajatushauto New Economics Foundation (NEF) käynnistivät yhteisen tutkimushankkeen, jonka tarkoituksena oli tuoda esille uutta hyvinvointitutkimusta ja siten laajentaa tieteellistä sekä yhteiskuntapolitiittista keskustelua hyvinvoinnin käsitteestä kattamaan myös yksilöllinen, koettu hyvinvointi (*well-being*). NEF:n ja muiden Britannian

ajatushautomoiden, kuten DEMOS:n (Christie & Nash 1998) piirissä pyrkimys nostaa koettu hyvinvointi poliittiselle agendalle oli alkanut jo aikaisemmin (Shah & Marks 2004), ja myös Suomessa Sitran hanke oli jatkoa jo 1990-luvulta alkaneelle kiinnostukselle laajentaa käsityksiä siitä, millä kriteereillä yhteiskuntapolitiikan onnistumista tulisi arvioida. Samoihin aikoihin useat muutkin tahot, kuten Elinkeinoelämän valtuuskunta (Torvi ym. 2005) ja onnellisuuden käsitteestä kiinnostuneet yhteiskuntatieteilijät

(esim. Saari 2010; Ojanen 2001), toivat esille näkemyksen siitä, että koetulla hyvinvoinnilla ja onnellisuudella on yhteiskunnallista merkitystä.

Tämän artikkelin aiheena oleva koetun hyvinvoinnin käsitteen nouseminen politiikan asialistalle on hyvä esimerkki siitä, miten yhteiskuntaa käsitteellistävät ja mittaavat käsitteet leviävät maasta toiseen ja saavat monissa tapauksissa aikaan diskursiivisia ja myös yhteiskuntapolittisia muutoksia. Toisinaan pontimena voi olla yksittäinen tapahtuma, kuten World Trade Centerin kaksoistornien tuhoaminen USA:ssa vuonna 2001. Reaktiona siihen Yhdysvaltain johto käynnisti ”sodan terrorismia vastaan”, mikä sai aikaan turvallisuuspolitiikan muutoksia kautta maailman (Qadir & Alasutari 2013). Useimmissa tapauksissa tällaisiin globaaleihin politiikan trendeihin liittyy kuitenkin teoretisointia ja tutkimustoimintaa, jossa tutkimuslaitoksilla ja ajatushautomoilla on strateginen paikka: tutkijat ja asiantuntijat esittävät poliitikoille, miten yhteiskuntaa tulisi nykytilanteessa hahmottaa ja millaisia näkökulmia käsitteinnovaatioit avaavat. Eri toimijoiden pyrkimykset laajentaa hyvinvoinnin käsitettä ovat esimerkki siitä, että tutkimuslaitokset ja ajatushautomot ovat myös kansainvälisesti verkostoituneita ja voivat tehdä keskenään yhteistyötä.

Tämä ilmiö on kuitenkin saanut osakseen varsin vähän tutkimusta. Yhteiskunnallisten ongelmien ja niiden ratkaisemiseen tähtäävien toimintamallien nousemista poliittiselle agendalle tarkastellaan yleensä kansallisessa kontekstissa. Ongelmien syntyä selitetään yhtäältä epäonnistuneella politiikalla, toisaalta taas ongelmiin johtaneella taloudellisella, teknologisella tai kulttuurisella kehityksellä. Vanhojen ja uusien ratkaisumallien taas katsotaan heijastavan kansallisia traditioita sekä eri osapuolten intressejä ja ideologioita lähtökohtia. Selityksiä toteutu-

neelle kehitykselle etsitään siis maan rajojen sisäpuolelta.

Edellä kuvatus kaltaista metodologiseksi nationalismiksi (Chernilo 2006; Wimmer & Glick Schiller 2003) sanottua näkökulmaa kritisoidessa tutkimuksessa korostetaan, että politiikan mallit ovat kansainvälisiä ja leviävät maasta toiseen. Eriytyisesti uusinstitutionalismiin piirissä kyseenalaistetaan oletus siitä, että kansallisessa politiikassa kyse olisi pelkästään rationaalisesta omien etujen puolustamisesta. Varsinkin uusinstitutionalistinen maailmanyhteiskunnan teoria korostaa, että kansallisvaltiot ovat politiikassaan konformisteja: pyrkimyksessään olla ”moderneja” tai muuten hyväksyttäviä muiden silmissä ne omaksuvat samoja malleja kuin muutkin maat (Hafner-Burton ym. 2008; Meyer & Jepperson 2000; Meyer 2004).

Kun eritellään tarkemmin sitä prosessia, jonka välityksellä uusia käsitteitä ilmaantuu kansalliselle poliittiselle agendalle, voidaan todeta, että yllä mainitut kaksi näkökulmaa nivoutuvat yhteen ja täydentävät toisiaan. Toimijoiden rationaalisuutta korostavat teoriat eivät sikäli toimi, että toimijoiden intressejä ei voi lyödä ennalta lukkoon tai johtaa mekaanisesti heidän asemastaan yhteiskunnassa. Kuten maailmanyhteiskunnan teoria korostaa, globaali institutionaalinen järjestys tuottaa malleja, jotka kulttuuristen käsi kirjoitusten tavoin ohjaavat yksilöiden toimintaa. Tältä kannalta näyttää siltä, että kansallinen politiikka on pitkälti globaaleihin malleihin ja muotoihin reagoimista. Toisaalta institutionaalisten rakenteiden korostaminen ei tarkoita, että toimijat olisivat kulttuurin ohjelmoimia tai kansainvälisten muotitermien ja taitavien demagogien vietävissä olevia sätkynukkeja tai että politiikat siirtyisivät maasta toiseen valmiina, muuttumattomina paketteina. Useat tutkimussuuntaukset, kuten politiikkojen siirtymisen tutkimus (Cook 2008; Dolowitz & Marsh 1996, 2000) ja Bruno Latourilta vaikutteita saanut kääntämisen sosiolo-

gia (Callon 1986; Clarke ym. 2015; Czarniawska 2002), korostavat paikallisten toimijoiden roolia muualta lainattujen käsitteiden tai politiikoiden esittelijöinä, tulkitsijoina ja ”kääntäjinä”. On mielekästä pitää kansallista politiikkaa pelikenttänä, jossa eri osapuolet pyrkivät enemmän tai vähemmän tietoisesti ohjaamaan päätöksentekoa haluamiinsa suuntiin eri tavoin, kuten vetoamalla muotitermeihin, yleismaailmallisiin periaatteisiin tai jo muualla rationaalisina pidettyihin ratkaisumalleihin, koska se on usein toimiva tapa perustella ehdotettuja reformeja. Tämä myös selittää osaltaan mallien leviämisen ja vakiintumisen globaaleiksi standardeiksi: poliittiset toimijat pyrkivät edistämään sitä, koska kansainvälisten mallien, standardien ja suositusten avulla ehdotetuille reformeille haetaan uskottavuutta ja ulkoista auktoriteettia. Voidaan sanoa, että politiikan teko on episteemistä kamppailua ja hallintaa. Toimijat pyrkivät vetoamaan ja vaikuttamaan muiden käsityksiin siitä, mikä on todellisuus, keitä ”me” olemme ja mikä on oikein tai tavoiteltavaa. (Alasuutari & Qadir 2014.)

Kansainvälisiin vertailuihin, malleihin ja auktoriteetteihin viittaaminen on siis osa niitä keinoja, joilla eri osapuolet pyrkivät vaikuttamaan kansallisiin poliittisiin päätöksiin. Tämä myös tekee osaltaan ymmärrettäväksi ajatushautomoiden sekä tutkimuslaitosten synnyn ja kansainvälisen verkostoitumisen: jotta voidaan viitata auktorisoi-tuihin käsityksiin ja niitä tukeviin auktoriteetteihin, ne täytyy ensin luoda. Mitä useampi organisaatio niin kotimaassa kuin ulkomailla edistää samaa käsitettä tai näkökulmaa, sitä todennäköisemmin se tulee osaksi kansallista poliittista diskurssia. Kyse on siltä kannalta kiinnostavasta ilmiöstä, että politiikan linjojen synkronoitumista maiden välillä voidaan pitää näiden strategioiden seurauksena.

Ideoiden ja politiikkamallien leviämistä maasta toiseen käsittelevän tutkimuksen valtavirrassa

tutkimusasetelmaan kuuluu vaatimus päätellä kussakin tapauksessa, onko jokin valtio ottanut käyttöön muualta peräisin olevan politiikan eli onko politiikka ”siirtynyt” maasta toiseen. Puhutaankin politiikan siirtymistä käsittelevästä ”*policy transfer*” tutkimusperinteestä (ks. esim. Dolowitz & Marsh 1996, 2000; Evans & Davies 1999). Tällaisen tutkimusasetelman etuna on mahdollisuus tunnistaa taustamuuttujia, jotka ennustavat jonkin mallin implementointia tai vaikkapa kansainvälisen sopimuksen ratifiointia. Toisaalta ongelmana on vaikeus päätellä, milloin voidaan puhua politiikkamallin siirtymisestä alkuperämaasta vastaanot-tajamaahan, koska kukin hallitus yleensä muokkaa mallia omiin olosuhteisiinsa sopivaksi ja oppia otetaan monesta maasta tai lähteestä. Läheskään kaikki kansainvälisesti leviävät ideat tai käsitteet eivät myöskään ole vielä valmiiksi kodifioituja ja jossa-kin alkuperämaassa implementoituja politiikkoja, joiden omaksumista muissa maissa voisi tutkia. Kyse on sen sijaan tausta-ajatuksista: käsitteistä tai termeistä, joilla edistetään uusia käsitteellistämisen tapoja. Voidaan sanoa, että niiden leviäminen kansallisen poliittisen keskustelun kielenkäyttöön on edellytyksenä varsinaisille poliittisille päätöksille, jotka perustuvat kyseiseen tapaan hahmottaa yhteiskuntaa ja sen ongelmia.

Tässä tutkittavana oleva ilmiö on esimerkki viimeksi mainitusta tapauksesta. Ajatus siitä, että koettua hyvinvointia tai onnellisuutta tulee pitää yhteiskuntapolitiikan onnistuneisuuden mittarina, on vain idea. Sen leviämistä suomalaisen julkisuuteen tarkastellaan tässä artikkelissa ”kotoistumisen” (Alasuutari ym. 2013a) näkökulmasta. Tämä käsite ei viittaa asetelmaan, jossa tutkittaisiin, onko jokin politiikka implementoitu Suomeen vai ei. Kotoistuminen viittaa sen sijaan siihen, miten laajasti tietty politiikka leviää ja millä erityisillä tavoilla se muuttuu osaksi poliitikkojen ja kansalaisten arkista puheenpartta. Kotoistuminen viittaa niihin merkityksiin, joita jokin käsite saa kansallisessa poliittisessä puheavaruudessa:

millaisia konkreettisia reformeja sillä esimerkiksi perustellaan tai minkä ryhmittymän pyrkimyksiin se yleensä yhdistetään. Koska uudet käsitteet ja näkökulmat voivat istua joihinkin politiikan linjauksiin paremmin kuin toisiin, kotoistumisen näkökulmasta voidaan eritellä sitä, miten niiden saama huomio ja painoarvo riippuvat myös poliittisista voimasuhteista. Toisaalta vankkakaan enemmistö ei voi vaientaa näkökohtia, jotka saavat paljon julkisuutta ja resonoivat kansalaisten ”terveen järjen” kanssa.

Tämän kaiken voi sanoa muodostavan taustaehdot sille, johtaako uuden käsitteen tai termin saapuminen poliittisiin muutoksiin, esimerkiksi uuden lain säätämiseen. Jo ennakkoon voin sanoa, että koetun hyvinvoinnin ja onnellisuuden käsitteiden leviäminen Suomeen ei ainakaan toistaiseksi ole johtanut poliittisiin reformeihin, vaikka noista termeistä tuli joksikin aikaa varsin yleisiä. Tämä tapaus onkin kiinnostava esimerkki siitä, kuinka uusia käsitteitä levitetään politiikkaan, kuinka niitä pyritään hyödyntämään poliittisessa päätöksenteossa ja kuinka muut pyritään vakuuttamaan reformien välttämättömyydestä.

Jotta voidaan tutkia käsitteiden tai mallien leviämistä ja tulemistä osaksi kansallista politiikkaa, on siis tarkasteltava yhtäältä tutkittavan käsittekonstruktion aktiivista levittämistä sekä toisaalta sen saamaa julkisuutta ja käyttöä kansallisessa poliittisessä keskustelussa. Levittämisellä tarkoitan sitä, että esimerkiksi tutkimuslaitokset, ajatushautomot ja yksittäiset tutkijat julkaisevat käsitettä esitteleviä ja käytettäviä raportteja sekä tiedotteita. Käsitteen saamalla julkisuudella tarkoitan sen saamaa huomiota eri joukkoviestimissä sekä tämän seurauksena sen tuloa osaksi poliittisten toimijoiden käyttämää sanastoa. Käytännössä nämä kolme seikkaa – käsitteen levittäminen, sen saama julkisuus ja käyttö politiikassa – nivoutuvat tietenkin yhteen. Levittäjät pyrkivät saamaan raporteilleen medianäkyvyy-

tä, ja poliitikot pyrkivät toimimaan nimenomaan median välityksellä esimerkiksi antamalla lausuntoja, joissa nostavat kyseisen käsitteen esille. Tullakseen osaksi uusia politiikan linjauksia käsitteen tulee kuitenkin löytää tiensä lainsäädäntöprosessiin liittyviin instituutioihin, kuten kansallisen parlamentin keskusteluihin, lakien valmisteluun liittyviin asiakirjoihin ja itse lakiteksteihin.

Tässä artikkelissa tutkin koetun hyvinvoinnin ja onnellisuuden käsitteiden kotoistamista suomalaisen yhteiskuntapoliittiseen keskusteluun vuosina 2005–2015 käsittelemällä kaikkia kolmea edellä mainittua aspektia. Varsinainen empiirinen analyysi kohdistuu kahteen aineistokokonaisuuteen, media-aineistoon sekä eduskunta-aineistoon eli eduskunnan pöytäkirjoihin ja muihin kansanedustuslaitoksen tuottamiin tai tilaamiin asiakirjoihin. Artikkelin etenee siten, että seuraavassa osiossa käsittelem laajemmin tutkimuksen teoreettista taustaa, minkä jälkeen esittelen aineistot ja tutkimusmenetelmät. Sitä seuraavassa osiossa tarkastelen käsitteiden nousua kansainvälisen huomion kohteeksi 1990-luvulta alkaen, minkä jälkeen seuraa empiirinen analyysi. Se osoittaa, että koettu hyvinvointi ja onnellisuus saivat eniten huomiota tarkastelujakson keskivaiheilla, kun syntyi vaikutelma, että Euroopan komissio edellyttää Suomelta uudenlaisen, hyvinvoinnin huomioon ottavan indikaattorin kehittämistä. Artikkelin päätännässä käsittelemkin sitä, mistä komission roolin korostuminen voisi johtua ja mitä yleisempiä johtopäätöksiä tästä tutkimuksesta voi tehdä.

Käsitteiden leviämisen ehdot ja strategiat

Koetun hyvinvoinnin ja onnellisuuden käsitteiden leviäminen eri maiden yhteiskuntatieteelliseen ja -poliittiseen keskusteluun on esimerkki

siitä, miten ideat ja mallit leviävät maasta toiseen.¹ Joskus uudet käsitteellistämisen tavat leviävät kuin kulovalkea, toisinaan taas uuden käsitteen levittäjien menestys jää vaatimattomaksi. Vaikka yksittäisen käsitteen kansainvälistä läpäisykykyä on kenties yhtä vaikea ennustaa kuin sitä, mistä laulusta tulee hitti, aikaisempi tutkimus ja teoretisointi antavat kuitenkin viitteitä siitä, millä ehtoilla uudet ideat leviävät globaalisti.

Käsitteiden käytön näkökulmasta on luontevaa ajatella, että niiden suosio riippuu siitä, miten hyvin ne kykenevät kuvaamaan kohdettaan ja tekemään ymmärrettäväksi sen mekanismeja ja lainalaisuuksia. Osuvasti kohdettaan kuvaava teoria ja siihen liittyvät käsitteet kykenevät ratkaisemaan ilmiön hallintaan liittyvät tekniset ongelmat. Esimerkiksi GPS-paikannus ei toimisi riittävän tarkasti ilman Einsteinin suhteellisuusteoriaa. Myös koetun hyvinvoinnin käsitteen hyödyllisyyttä on perusteltu sen kyvyllä kuvata todellisuutta aikaisempaa tarkemmin. Onnellisuuden taloustieteen edustajien mukaan bruttokansantuotetta (BKT) ei tulisi käyttää ainoana mittarina, jolla arvioidaan

yhteiskunnan tilaa ja yhteiskuntapolitiikan onnistuneisuutta. Tutkijoiden mukaan elämän materiaalien tekijöiden merkitys vähenee, kun valta-väestön perustarpeet on tyydytetty (Hämäläinen 2009). Tästä näkökulmasta ajatellen tarvitaan siis toisenlaisia kriteereitä, jotka mittaaavat sitä, miten onnellisia tai onnettomia yksilöt ovat. Tutkimuksen mukaan koettu hyvinvointi on pitkälti sosiaaliseen vertailuun perustuva ilmiö, ja väestön vaurastuessa vertailun merkitys hyvinvoinnin (ja pahoinvoinnin) lähteenä lisääntyy. Tutkimukset myös osoittavat, että yhteiskunnallisella eriarvoisuudella on kielteisiä vaikutuksia sekä ihmisten elämänhallintaan, koettuun hyvinvointiin että erilaisiin yhteiskunnallisiin ongelmiin, kuten rikollisuuteen. Vastaavasti oikeutettuina pidettyihin ihmisten välisiin eroihin kytkeytyvällä tasarvoisuudella on tutkimusten mukaan myönteisiä hyvinvointivaikutuksia. (Saari 2010, 111.)

Yhteiskuntaa kuvaavia tai mittaavia käsitteitä perustellaan siis rationaalisilla syillä. Hyvin menestyneille ideoille on Strangin ja Meyerin (1993) mukaan lisäksi ominaista se, että teoretisoinnin avulla niistä muotoillaan abstrakteja malleja. Mallin esittäminen korkealla käsitteellisellä tasolla tekee helpommaksi soveltaa sitä erilaisiin konteksteihin. BKT on tästä hyvä esimerkki. Vaikka valtiot ovat nivoutuneet osaksi maailmantaloutta hyvin eri tavoin ja vaikka taloudellinen toiminta niiden sisällä on hyvin erilaista, kaikkia niitä voidaan kuvata BKT-mittarilla. Riittävän korkeaan abstraktiotasoon pyrkivä teoretisointi mahdollistaa Strangin ja Meyerin mukaan myös eksaktien mallien, kuten syy- ja seuraussuhteiden muotoilun. Niinpä taloustieteellinen tutkimus on tuottanut runsaasti hypoteeseja ja tutkimuksia siitä, mitä BKT:n nousu edellyttää tai mitä seurauksia sillä on. Koska teoretisointi on niin tärkeä ehto käsitteen leviämislle, Strangin ja Meyerin mukaan kulttuurisesti legitimeillä teoreetikoilla, kuten tieteenekijöillä, intellektuelleilla ja eri alojen ammattilaisilla, on tärkeä rooli globaalien mallien luomisessa.

1 Tematiikkaa käsittelevässä kirjallisuudessa puhutaan sekä ideoiden (esim. Czarniawska & Joerges 1996), politiikkojen (Dolowitz & Marsh 2000) että mallien leviämisestä. Malleista puhuminen on luonteenomaista neoinstitutionalistiselle maailmanyhteiskunnan teorialle, jonka piirissä kyseisellä termillä viitataan kulttuurisiin malleihin ja institutionalisoituneisiin periaatteisiin, kuten vaikkapa Yhdistyneiden kansakuntien kodifioimien ihmisoikeuksiin (Cole 2005). Kyseistä termin käyttötapaa voi kritisoida siitä, että mallin käsitettä ei ole kunnolla määritelty (Alasuutari 2015). Tässä artikkelissa tarkoitetaan mallilla yksittäistä käsitettä laajempaa ajatuskokonaisuutta, johon toimijat itse viittaavat puhumalla ”mallista” – riippumatta siitä, miten seikkaperäisesti se on todellisuudessa määritelty tai miten yksimielisiä eri puhujat ovat kyseisen mallin sisällöstä. Viitataan mallilla siis sosiaaliseen konstruktion sen sijaan, että käyttäisimme termiä analyttisenä käsitteenä, kuten maailmanyhteiskunnan teoriassa tehdään puhuttaessa kulttuurisista malleista ja käsikirjoituksista.

Jos ajatellaan uusien, yhteiskuntia tai organisaatioita kuvaavien ja mallintavien käsitteiden levittämistä, voidaan varmaankin todeta, että ne ovat kaikki Strangin ja Meyerin (1993) tarkoittamassa merkityksessä teoretisoinnin tuloksia, ja sikäli niillä on täydet edellytykset levitä kansainvälisesti. Uusilla käsitteillä on kuitenkin suuria haasteita jo vakiintuneisiin verrattuna. Valtiollisella tilastotoimella sekä talous- ja yhteiskuntatieteellisellä tutkimuksella on takanaan vuosisatainen historia (esim. Desrosières 1998; Hacking 1975; Schweber 2006), jonka myötä yhteiskuntien kuvaamisen järjestelmät ja organisatoriset käytännöt ovat vakiintuneet globaaleiksi standardeiksi. Valittiinpa mikä tahansa sosiaalisen toiminnan piiri tai hallinnonala, toiminnan kuvaamisessa ja erilaisessa mittaamisessa noudatetaan pitkälti samoja periaatteita ja käsitteitä, olkoonkin että niiden tosiasiallisissa käytännöissä voi olla suuria eroja. Uusia käsitteitä arvioidaan siis maailmassa, jossa on rationalistinen maailmankulttuuri ja sen mukaisesti luotuja organisaatioita (Meyer ym. 1997). Uudet käsitteet joutuvat usein kilpailemaan entisten, jo kauan sitten itsestään selviksi tulleiden käsitteiden kanssa, ja joka tapauksessa uusia käsitteitä arvioidaan suhteessa entisiin hahmottamisen tapoihin.

Jotta jokin uusi käsite tai malli otettaisiin laajasti osaksi politiikan kieltä, sen tuleekin riittävän abstraktiuden ohella täyttää myös muita institutionaalisia ehtoja. Sen tulee saada laaja kannatus poliittisen eliitin ja muun väestön keskuudessa. Ihanteellista on, jos useat intresseiltään ja ideologioiltaan toisistaan poikkeavat tahot tuovat sitä esille. Tämä taas edellyttää, että uuden käsitteen voi kääntää palvelemaan monenlaisia poliittisia ohjelmia. Tämä vastaa pitkälti Strangin ja Meyerin (1993) esiin nostamaa abstraktiuden vaatimusta, mutta voidaan myös sanoa, että menestyvän käsitteen tulee olla ”kelluva merkitysijä” (Laclau & Mouffe 1985),

jolloin sen voi artikuloida osaksi monenlaisia tulkintoja siitä, mitä implikaatioita käsitteestä seuraa politiikalle.

Mahdollisuus ”kääntää” (Callon 1986) ja siten sovitaa käsite tukemaan erilaisia poliittisia ohjelmia ei kuitenkaan yksin riitä. Tulee syntyä yleinen käsitys siitä, että käsitettä pidetään yleisesti järkevänä ja että arvostetut tahot suosittelevat sitä. Tämän voisi kiteyttää sanomalla, että uudistuksella tulee olla auktoriteettia takanaan.

Pyrkimys rakentaa auktoriteettia luonnehtiikin yleisemmin niitä keinoja, joilla toimijat pyrkivät edistämään uusien käsitteiden leviämistä. Keskeinen keino näyttää olevan se, että poliittiset toimijat luovat verkostoja. Tällaisten verkostojen roolia on tarkasteltu hyvin erilaisista näkökulmista. Monissa tutkimuksissa verkostot samaistetaan valtaeliittiin. Esimerkiksi yksi politiikan tutkimuksessa keskeinen verkostoteorian hahmo, Roderick A.W. Rhodes (1996), on esittänyt raflaavan väitteen, jonka mukaan Britanniassa valtio on menettänyt valtaansa verkostoille. Hän keskittyy kuitenkin niihin käytäntöihin ja rakenteisiin, joiden kautta politiikkaa toteutetaan. Samankaltaisia väitteitä siitä, että valta on siirtynyt verkostoille, esiintyy myös teorioissa globaalista järjestelmästä (Grewal 2008; Castells 2011). Joissakin tutkimustraditioissa verkostoja tarkastellaan enemmän siltä kannalta, miten niiden rakentaminen on vaikuttamista politiikan agendaan ja intressien artikulaatioon. Amerikkalainen politiikan koalitoiden tutkimusperinne (*advocacy coalition framework*) on tästä hyvä esimerkki (lyhyenä johdatuksena, ks. Weible 2011). Siinä analyysin kohteena on se, miten Yhdysvaltain politiikassa erilaiset intressiryhmät sekä niitä edustavat ajatushautomot ja lobbaajat muodostavat koalitioita vaikuttaakseen poliittisiin päättäjiin ja yleiseen mielipideilmastoon. Kyseistä teoriakihkkoa on sovellettu jossain määrin myös mui-

den maiden poliittisen päätöksenteon tutkimiseen (Cairney 2007; Henry 2011; Shanahan ym. 2011). Poliitiikan mallien leviämistä käsittelevän tutkimustradition (*policy transfer*) piirissä on niin ikään kiinnitetty huomiota kansainvälisiin verkostoihin ja muihin kuin valtioihin toimijoina. Tästä näkökulmasta keskeisiä toimijoita ovat kansainväliset järjestöt, intressiryhmät, kansalaisjärjestöt, ajatushautomot, konsulttifirmat, lakifirmat ja pankit (Stone 2008; 2004; 2001; 2000), ja usein toimijat verkottuvat ylikansalliseksi kampanjaverkostoiksi (*transnational advocacy networks*, ks. Keck & Sikkink 1998) sekä globaaleiksi julkispolitiikan verkostoiksi.

Oma aikaisempi tutkimuksemme viittaa siihen, että kansainvälinen verkostoituminen osana politiikan käsitteiden ja toimintamallien kodifioimista ja levittämistä noudattaa tiettyä mallia (Alasuutari 2016, 51–70; Syväterä 2016). Sen sijaan, että teoreetikot ensin loisivat jonkin mallin, joka sitten leviää muualle maailmaan, mallin kehittäminen ja leviäminen näyttävät olevan rinnakkaisia prosesseja. Kun samantapainen instituutio, kuten bioeettisiä kysymyksiä käsittelevä elin (Syväterä 2016) tai lasten oikeuksiin keskittyvä instituutio (Alasuutari 2016, 51–70) perustetaan useassa valtiossa, kyseisten instituutioiden edustajat verkostoituvat keskenään ja luovat ylikansallisen organisaation. Sen piirissä toimijat muodostavat yhteistä käsitystä esimerkiksi siitä, mikä on kyseisen instituution tehtävä ja ihanne, mikä asema sillä tulee olla suhteessa valtioon ja millaisia ovat hyvät tai toivottavat käytännöt sen sisällä. Tämä yhteisen näkemyksen muodostaminen johtaa siihen, että jäsenet yhtenäistävät käytäntöjään ja käyttävät luomaansa ylikansallista organisaatiota auktoriteettina, jonka kantoihin ja julkaisuihin vetoamalla ne pyrkivät kohentamaan asemaansa omassa maassaan. Tällaiset ylikansalliset organisaatiot myös markkinoivat kyseistä instituutiota maihin, joissa sitä ei vielä ole. Sama

näyttää pätevän yksittäisen käsitteen, kuten 1980-luvulta alkaen yhteiskuntapoliittiseen kielenkäyttöön tulleen ”sosiaalisen koheesion” leviämiseen: kansainväliset järjestöt ja ajatuspajat olivat keskeisessä roolissa sen levittämisessä (Alasuutari 2016, 117–29).

Verkostojen ja organisaatioiden luominen on siis auktoriteetin rakentamista. Toimijat pyrkivät kasaamaan eräänlaista uskottavuuspääomaa, johon vetoaminen antaa lisää painoarvoa esitetyille argumenteille ja politiikan malleille. Ehdotan, että tällaista auktoriteettia voidaan erottaa neljää eri lajia (Alasuutari 2016). Kun esimerkiksi ajatushautomot vetoavat faktoihin ja tutkimustietoon, kyse on ontologisesta auktoriteetista, jonka määrä riippuu siitä, kuinka luotettavana jonkin organisaation tai toimijan tiedontuotantoa pidetään. Moraalinen auktoriteetti esiintyy tahona, joka edustaa ymmärrystä siitä, mikä on oikein tai hyväksyttävää. Esimerkiksi YK profiloituu tällaisena tahona. Karismaattinen auktoriteetti nojaa uskomukseen jonkin henkilön tai organisaation erityisistä ominaisuuksista. Esimerkiksi niin sanotuilla julkkiksilla on karismaa, jota voidaan episteemisenä pääomana realisoida vaaleissa tai mainonnassa. Auktoriteetti ei ole kuitenkaan vain jonkin henkilön tai tahon kunnioitukseen perustuvaa suostuttelukykä, vaan edellä mainittujen lajien lisäksi voidaan erottaa myös kapasiteettiin nojaava auktoriteetti. Tällaisten toimijoiden tai organisaatioiden vaikutusvalta perustuu niiden kykyyn tehdä asioita, kuten suorittaa sotilaallisia operaatioita, lainata rahaa tai panna toimeen sanktioita, minkä vuoksi niiden asettamiin ehtoihin tai esittämiin uhkauksiin ja vaatimuksiin suhtaudutaan kunnioituksella. Hallinnollinen valta edustaa tätä auktoriteetin tyyppiä.

Yksittäisen organisaation auktoriteettiasema nojaa yleensä jonkinlaiseen yhdistelmään edellä mainittuja auktoriteetin lajeja. Esimerkiksi ajatus-

hautomoiden ja muiden tutkimusorganisaatioiden arvostus rakentuu pääasiassa ontologisen ja moraalisen auktoriteetin varaan.

Tästä näkökulmasta poliittinen kamppailu ja hallinta on luonteeltaan episteemistä siinä mielessä, että muiden toimintaan pyritään vaikuttamaan tiedon ja sen pätevyyden osoittamisen avulla (Alasuutari & Qadir 2014). Kyse ei ole ”vain” suostutteluvallasta tai määrittelykamppailusta sikäli, että uskottavan auktoriteetin rakentaminen edellyttää resursseja: tutkimusorganisaation tulee tuottaa tieteellisesti päteviä raportteja, ja puolustusliitolla tulee olla sotilaita ja aseita. Viime kädessä ratkaisevaa on kuitenkin auktoriteetin nauttima kunnioitus, sillä kyky vaikuttaa muiden toimintaan perustuu siihen.²

Episteemisen hallinnan näkökulma politiikkaan havainnollistaa sitä, että vakiintuneet yhteiskuntaa kuvaavat käsitteet ovat osa kulttuuria, joka asettaa ehdot uusille poliittisille avauksille. Nämä käsitteet ovat myös globaaleja: missä tahansa maailman noin 200 valtiosta väestöä kuvataan ja tilastoidaan samoilla demografisilla käsitteillä, taloutta eritellään samoilla sektori- luokituksilla ja mitataan samalla BKT-mittarilla. Siksi on ymmärrettävää, että myös pyrkimykset horjuttaa BKT:n asemaa yhteiskuntapolitiikan tekemisen ja arvioinnin keskeisenä työkaluna ovat kansainvälisiä. Kansalliset toimijat, kuten eri maissa toimivat tutkimuslaitokset ja ajatushautomot, verkostoituvat ja yhdistävät voimansa luodakseen uusia globaaleja standardeja, joilla on auktoriteettia kansallisilla poliittisilla kentillä.

2 Jos muut haastavat organisaation uskottavuuden, sen vaikutusvalta on jo ainakin hetkellisesti kriisissä. Sotilasorganisaatio voi yrittää saada takaisin muiden kunnioituksen avoimen konfliktin avulla, mutta normaalitilanteessa kyky vaikuttaa muiden käyttäytymiseen perustuu auktoriteettiin, ei väkivaltaan.

Käsitteen tai mallin leviämisen institutionaalisten ehtojen täyttyminen ei tietenkään takaa, että sillä on merkittäviä ja pitkäkestoisia vaikutuksia. Lopputulokseen vaikuttavat monet muutkin tekijät, kuten se, johtaako käsitteen omaksuminen käytäntöjen muuttumiseen. Jos käsite johtaa uusiin käytäntöihin ja se operationalisoidaan mitattaviksi suureiksi, reformi muuttaa sikäli käsitteen institutionaalista asemaa, että siitä tulee totta seuraamuksissaan. Käsitteet ovat myös tässä suhteessa hyvin erilaisia: esimerkiksi BKT:lla on niin vahva asema yhteiskuntapolitiikan arvioinnin mittarina, että muiden arviointikriteerien, kuten koetun hyvinvoinnin tai onnellisuuden, tuominen sen rinnalle on haastava tehtävä.

Aineisto ja metodit

Tässä tutkimuksessa koetun hyvinvoinnin kotoistumista suomalaiseen julkisuuteen ja politiikkaan tutkittiin kartoittamalla ja erittelemällä kyseisten käsitteiden esiintymistä mediassa julkaistuisa teksteissä ja julkisissa asiakirjoissa. Aineisto koottiin siten, että analyysin tulosten voi väittää antavan kattavan ja luotettavan kuvan kyseisten käsitteiden kotoistumisesta Suomeen. Käytännössä aineiston keruu ja tekstien analyysi etenivät limittäin, niin että alustavan otoksen tuottama kuva itse ilmiöstä johti lisäaineiston keräämiseen, mikä on hyvin tyypillistä laadulliselle ja yleisemminkin sosiologiselle tutkimusprosessille.

Media-aineiston pääosan muodosti Suomen suurimman sanomalehden eli Helsingin Sanomien (HS) pääkirjoitusosasto, joka sisältää myös kolumneja ja ”vieraskynä”-artikkeleita. Otoksen rajaaminen kyseiseen osastoon on perusteltua sen vuoksi, että haku kohdistuu kirjoituksiin, joissa koettu hyvinvointi on lehden muita osastoja todennäköisemmin poliittisen huomion kohteena. Vaikka HS on tietenkin vain yksi julkisuuden foorumi, sen pääkirjoitusosaston voi katsoa antavan hyvän kuvan siitä, miten kyseistä käsitettä

TAULUKKO 1: Hyvinvointi- ja onnellisuustermien esiintyminen aineistossa

	ANNA	HS	SEURA	SUOMEN KUVALEHTI	YHTEENSÄ
Hyvinvointi	16	89	13	32	150
Onnellisuus	5	33	3	1	42
Molemmat	4	31	4	3	42
Yhteensä	25	153	20	36	234

käytettiin poliittisessa keskustelussa ja miten sen käytön yleisyys vaihteli tarkastelujakson aikana.³ Pääaineistoa täydennettiin otoksella juttuja erilaisista aikakauslehdistä. Tarkoituksena oli varmistaa, että analyysin kohteeksi tulee myös juttuja ja näkökulmia, joita ei välttämättä tapaa HS:n kaltaisen laatulehden pääkirjoitusosastossa.

Aineisto kerättiin etsimällä vuosilta 2005–2015 sanoma- ja aikakauslehtijuttuja, joissa esiintyy termi hyvinvointi tai onnellisuus. Helsingin Sanomien pääkirjoitusosastosta kerättiin 153 artikkelia. Lisäksi Anna-lehdestä kerättiin 25 artikkelia,

3 Voidaan tietenkin todeta, että Helsingin Sanomien tai minkään muunkaan joukkoviestimen ei voi olettaa vain heijastavan suoran peilin lailla kansallista julkisuuden sfääriä. Viestinten ja niiden palveluksessa olevien journalistien voi katsoa myös toimivan portinvartijoina, jotka nostamalla joitakin teemoja esille ja pysymällä vaiti joistakin toisista aiheista vaikuttavat julkiseen keskusteluun (Shoemaker & Vos 2009). On kuitenkin huomattava, että kaupallisten viestimien pyrkimyksenä on säilyttää yleisön mielenkiinto itseään kohtaan, ja siksi voimakas viestisisältöjen suodattaminen esimerkiksi poliittisista syistä ei ole normaalioloissa todennäköistä. Journalistit eivät voi myöskään käytännössä kovin hyvin kontrolloida sitä, mitä pääsee julkisuuteen. Esimerkiksi johtavat poliitikot, kuten presidentti tai ministerit, voivat suoraan antaa lausuntoja, jotka pääsevät sellaisenaan julkisuuteen ja siten suuntaavat julkista keskustelua. Mutta riippumatta siitä, missä määrin julkisuus on mediateollisuuden tai poliittisen eliitin kontrollissa, Helsingin Sanomien voi sanoa piirtävän varsin kattavan kuvan siitä kansallisesta puheavaruudesta ja mielipideilmastosta, jonka poliitikot ottavat huomioon tehdessään poliittisia päätöksiä.

Seura-lehdestä 20 artikkelia ja Suomen Kuvalehdestä 36 artikkelia. Otantamenetelmänä oli ositettu satunnaisotanta: kustakin julkaisusta kerättävä otos jaettiin jokseenkin tasan eri vuosille, minkä jälkeen kultakin vuodelta poimittiin satunnaisesti tarvittava määrä juttuja.⁴ Se, miten monessa jutussa jompikumpi tai molemmat hakutermit esiintyvät, on kuvattu taulukossa 1.

Aineistoa analysoitiin sekä laadullisesti että taupausten laskemista, ristiintaulukointia ja tilastollista analyysiä hyödyntämällä. Tekstikorpuksen analyysissä sovellettiin diskursisianalyttistä otetta (Wood & Kroger 2000), mikä tarkoittaa sitä, että termien merkitysulottuvuuksia tutkittiin induktiivisesti. Tämän pohjalta tapauksia koodattiin, niin että voitiin esimerkiksi tutkia, millaisia hyvinvoinnin tai onnellisuuden merkitysulottuvuuksia teksteissä esiintyy ja miten niiden osuudet vaihtelevat vuodesta toiseen.

Kyseisten tai niitä lähellä olevien termien esiintymistä tutkittiin myös kvantitatiivisesti katsomalla, miten niiden frekvenssit ovat kehittyneet Helsingin Sanomien koko aineistossa 1990-lu-

4 Helsingin Sanomista kerättiin aluksi alkuperäisen suunnitelman mukaan 100 juttua, joista 20 hakusanalla onnellisuus. Koska onnellisuus-termiä esiintyi pääkirjoitusosastossa varsin niukasti, myöhemmin alkuperäistä hakua täydennettiin kaikilla jutuilla, joissa kyseinen sana esiintyy. Siten päädyttiin aineistoon, jossa on ositettu satunnaisotanta hakusanasta hyvinvointi sekä kaikki kyseisten vuosien pääkirjoitusosaston jutut, joissa esiintyy sana onnellisuus.

vulta alkaen. Siten voitiin arvioida eri diskurssien yleisyyttä riippumatta siitä, miten yleisiä tai harvinaisia käsitteiden eri merkitysoluttavuudet ovat analyysin kohteena olevassa otoksessa.

Sisällyttämällä aineistoon myös aiheen käsittely eduskunnassa voitiin tutkia käsitteen omaksu-
misen mahdollisesti tuottamia poliittisia uudis-
tuksia. Perehtyminen aiheeseen osoitti, että tältä
kannalta keskustelu uuden ”kehitysindikaattorin”
käyttöön otosta oli merkittävä tekijä. Niinpä edus-
kunta-aineistoon otettiin mukaan kaikkien niiden
täysistuntojen pöytäkirjat tai muut eduskunnan
asiakirjat, joissa esiintyy sana kehitysindikaattori.
Näitä löytyi yhteensä 13 kappaletta. Tätä aineistoa
täydennettiin hakusanoilla onnellisuusindeksi
(3 täysistuntoa) sekä hakusanoilla onnellisuus
ja pahoinvointi (21 täysistuntoa tai valiokuntara-
porttia). Näin saatiin kerättyä aineisto, joka kattaa
kaiken kansanedustuslaitoksessa käydyin asiaan
liittyvän keskustelun.⁵

Koetun hyvinvoinnin nousu politiikan agendalle

Koetun hyvinvoinnin ja onnellisuuden käsittei-
den globaali leviäminen vastaa hyvin sitä mal-
lia, jonka olemme aikaisemmissa tutkimuksissa
tunnistaneet kartoittamalla politiikan mallien ja
käsitteiden leviämistä. Näiden käsitteiden tule-
misella on juurensa akateemisessa tutkimukses-
sa, mutta politiikan agendalle niitä ovat markki-
noineet kansainväliset järjestöt sekä eri maiden
ajatuspajat. Eri tahojen yhteistyö ei aina ole ollut
organisointia, mutta leviämistä on auttanut se, että
eri järjestöt ovat tuoneet esille samoja ideoita.

Koettu hyvinvointi ja kansalaisten onnellisuus yh-
teiskuntapolitiikan onnistuneisuuden mittareina
eivät suinkaan ole viimeaikaista keksintöjä. Kun
esimerkiksi OECD julkisti vuonna 2001 raportin
nimeltä *The Well-being of Nations* (OECD 2001)
ja Allin ja Hand (2014) julkaisivat kaksi vuotta
sitten pääotsikoltaan samannimisen teoksen,

5 Edellä kuvattujen hakutoimintojen avulla aineistoon kertyi kaikkiaan 25 eduskunnan pöytäkirjaotetta, joista 6 on vuosilta 2000–2008, 13 huippuvuosilta 2009–2010 ja 6 vuosilta 2011–2014. Lisäksi mainittuja hakusanoja löytyi seuraavista aineistoon kuuluvista eduskunnan asiakirjoista:

EU-CELAC huippukokous 10.–11.6.2015. UM2015-00745.

Hallituksen toimenpidekertomus vuodelta 2010 (K 2/2011 vp).

Kestäväkö hyvinvointiyhteiskunta? Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 4/2014.

Komission tiedonanto eurooppa 2020-strategiasta. VNEUS2010-00162.

Laatuyhteiskunta. Toimittanut Ulrika Gabrielsson. Tutkas julkaisuja 2/2000.

Menossa mukana. Taustamuistio tulevaisuusvaliokunnan Väestöselontekomietintöön.

Sisäinen motivaatio. Tulevaisuuden työssä tuottavuus ja innostus kohtaavat. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 3/2014.

Suuren valiokunnan lausunto 2/2010 vp.

Tulevaisuuden voittajat. Hyvinvointivaltion mahdollisuudet Suomessa. Toimittaja Juho Saari. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 5/2010.

Uskalluksen politiikka – paljon työtä, vähän päästöjä. Tulevaisuusvaliokunnan mietintö valtioneuvoston energia- ja ilmastopolitiittisesta tulevaisuusselonteosta ja sen taustamuistio (VNS 8/2009 vp).

Bkt ja kestävä hyvinvointi: Yksi luku ei riitä suomalaisen yhteiskunnan tilan kuvaamiseen. Valtioneuvoston kanslia 2011. Valtioneuvoston tiedonanto eduskunnalle 22.6.2010 nimitetyn pääministeri Mari Kiviniemen hallituksen ohjelmasta (VNT 1/2010 vp).

Valtiontilintarkastajien kertomus 2006 (K 16/2006 vp).

Ympäristövaliokunnan lausunto 29/2010 vp.

Ympäristövaliokunnan lausunto 4/2010 vp.

molemmat kopioivat otsikon ensimmäisestä tuonnimisestä teoksesta, joka ilmestyi jo 1800-luvulla (Smith 1885). Sama pätee kansojen onnellisuuden mittaamiseen ja vertaamiseen. Onnellisuusindeksistä puhuttiin jo 1800-luvulla, ja kansakuntien vertailemisesta keskenään alettiin puhua 1970-luvun alkupuolella.

Richard Easterlinin (1974) artikkelia pidetään usein alkuna taloustieteelliselle kiinnostukselle koettua hyvinvointia kohtaan. Siinä esitetty havainto, että maan talouskasvu ei välttämättä lisää väestön onnellisuutta, synnytti runsaasti kyselytutkimuksia aiheesta. Myös positiivisen psykologian nousulla 1990-luvun loppupuolella oli roolinsa tämän tutkimusteeman suosituksi tulemisessa (NEF ym. 2011).

Yhteiskuntapoliittisessa keskustelussa koetun hyvinvoinnin ja onnellisuuden käsite alkoi nousta esille 1990-luvulla, vaikka Bhutanin kuningas oli ottanut käyttöön väestön onnellisuutta mittaavan indeksin jo vuonna 1972. Useat kansainväliset järjestöt, kuten OECD (OECD 2001; OECD ym. 2014) ja World Bank tarttuivat teemaan 2000-luvulla.

Britanniassa talouskasvun käyttämistä kehityksen mittarina alkoi ensimmäisenä kritisoida Demosniminen ajatushautomo julkaisemalla artikkelikokoelman *The Good Life* (Christie & Nash 1998). Muut ajatushautomot, kuten New Economics Foundation, jonka kanssa Sitra käynnisti yhteisen tutkimushankkeen vuonna 2010, alkoivat edistää koetun hyvinvoinnin merkityksen esille nostamista omalla tutkimus- ja julkaisutoiminnallaan (NEF 2012; NEF ym. 2014; NEF ym. 2011).

Koettu hyvinvointi ja onnellisuus ovat käsitteinä levinneet ympäri maailmaa. Suomessa Sitra oli tässä suhteessa edelläkävijä. Se on julkaissut koetusta hyvinvoinnista useita raportteja (Hämäläinen 2006; 2009; 2013). Lisäksi näitä käsitteitä ovat tehneet tunnetuksi jotkin talouden asian-

tuntijat (Nars 2006) ja akateemisen maailman hahmot (Saari 2010; Ojanen 2001, 2014; Hirvonen & Mangeloja 2006). Myös Kalevi Sorsa -säätio on julkaissut talouskasvun keskeisyyteen kriittisesti suhtautuvia raportteja (Alaja 2011; Saari 2012).

Ensimmäisen kerran onnellisuuden taloustiede nousi laajemman huomion kohteeksi Elinkeinoelämän valtuuskunnan raportin (Torvi ym. 2005) myötä. Se herätti myös kriittisiä näkemyksiä ja vienoja kannanottoja, joissa annettiin ymmärtää, että oikeistolaiseen politiikkaan sopii hyvin malli, jossa tavoitteena on köyhien onnellisuus, ei tulojen kasvu. Tässä esimerkkinä katkelma Helsingin Sanomissa ilmestyneestä, toimittajan kirjoittamasta kolumnista:

Tietysti on rumaa kehuskella rikkauksillaan. Vähäosaiset tulevat kateellisiksi. Kerjäläiset ja huijarit ahdistelevat. Rosvo saattaisi saada päähänsä ryöstää lottovoittajan sen sijaan, että ryöstäisi saman R-kioskin, jonka hän ryösti edellisviikollakin.

Vaikka rahasta on pelkkää harmia, pelkään pahoin, että se tekisi minut onnelliseksi. Vaikken koskaan tunnustaisi sitä, uskon, että itkua helpottaa, kun kyyneleet saa pyyhkiä 500 euron seteleihin. (Sundberg 2005)

Toisaalta onnellisuuden taloustiedettä ovat tuoneet esille useat vasemmistopuolueiden edustajat ja vasemmistoa edustavat tahot, kuten kansanedustaja Kimmo Kiljunen (SDP) ja SDP:tä lähellä oleva Kalevi Sorsa -säätio, joka muun muassa julkaisi Juho Saaren aiheita käsittelevän kirjan (Saari 2012). Kyseisen teoksen löydökset on voitu hyvin nivoa yhteen kovaan markkinatalouteen kriittisesti suhtautuvien näkemysten kanssa esimerkiksi tuomalla esille, että jyrkät elintasoerot vähentävät koko väestön onnellisuutta ja että ympäristö ei kestä politiikkaa, jonka tavoitteena on pelkkä talouskasvu. Tässä mielessä onnellisuus on toiminut hyvin kelluvana merkitsijänä, joka sopii monenlaisiin poliittisiin ohjelmiin.

Ensimmäisen kerran koetun hyvinvoinnin ja onnellisuuden politiikka nousi eduskunnassa esille vuonna 2000, kun kansanedustaja Kimmo Kiljunen antoi tunnustusta Sitran roolille ”kehitysindikaattoreiden” kehitystyössä Sitran toimintakertomusta vuodelta 1999 käsiteltäessä (Suomen eduskunta 2000). Erityisesti lasten onnellisuudesta tai pahoinvoinnista puhuttiin useissa yhteyksissä, ja vihreiden edustaja Johanna Karimäki esitti jonkinlaisen onnellisuusindeksin saamista BKT:n rinnalle kesäkuussa 2009 (Suomen eduskunta 2009, 106). Tämä kysymys nousi vakavammin politiikan agendalle vuoden 2010 maaliskuussa, kun valtioneuvosto antoi selvityksen Euroopan komission Eurooppa 2020 -strategiaa koskeneesta tiedonannosta (Valtioneuvosto 2010). Kyseisessä tiedonannossa komissio esittää, että strategiassa esitetty kolmen prosentin BKT:n kasvutavoite säilytetään, mutta samalla kehitetään indikaattoreita, jotka kertoisivat innovaatiointensiteetistä ”sekä yleisestä edistymisestä kohti tavoitetta eli älykästä, vihreää ja osallistavaa taloutta, jossa työllisyys, tuottavuus ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus ovat korkealla tasolla” (Valtioneuvosto 2010, 5). Ympäristövaliokunta (Suomen eduskunta 2010d) ja suuri valiokunta (Suomen eduskunta 2010a) antoivat tästä selvityksestä lausuntonsa, joissa ne ilmaisivat kannatuksensa BKT:tä laajentavan kehitysindikaattorin luomiseksi. Tulevaisuusvaliokunta puolestaan tuotti tästä kysymyksestä Juho Saaren toimittaman raportin (Saari 2010).

Tämän kaiken seurauksena kehitysindikaattorin valmistelu otettiin kesäkuussa 2010 nimitetyn Mari Kiviniemen hallituksen ohjelmaan. Tekstissä todetaan seuraavasti:

Hallitus käynnistää valmistelun kansainvälisten suuntaviivojen mukaisesti laajemman kehitysindikaattorin käyttöön ottamiseksi bruttokansantuotteen rinnalle lähivuosina. Tällaiset indikaattorit kuvaavat talouden kehityksen lisäksi

inhimillistä hyvinvointia ja ympäristön tilaa. (Suomen eduskunta 2010c, 2)

Hallitusohjelmaa käsiteltiin uuden hallituksen ensimmäisessä tiedonannossa ja sitä seuranneessa keskustelussa. Ville Niinistö kertoi vihreiden ryhmäpuheenvuorossa, että hallitus valmistelee kehitysindikaattorin käyttöön ottamista.

Hallitusohjelmassa tuodaan tulevaisuusselonteon tavoin esille tavoite valmistella laajemman yhteiskunnallisen kehitysindikaattorin käyttöön ottamista bruttokansantuotteen rinnalle lähivuosina.

Tällaiset indikaattorit kuvaavat kansantalouden koon lisäksi inhimillistä hyvinvointia ja ympäristön tilaa ja siten antavat monipuolisemman kuvan sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestävästä talouden rakentamisesta. Ympäristön tilan nostaminen keskeisiin talouden indikaattoreihin on tärkeä tulevaisuuslinjaus hallitukselta tänä YK:n luonnon monimuotoisuuden vuonna.

(...) Tarkoitus ei suinkaan ole aliarvioida puhtaasti materiaalisesta hyvinvoinnin merkitystä vaan täydentää sitä muilla kriteereillä, jotka mittaavat sitä, mitä voisimme kutsua onneksi elämässämme. (Suomen eduskunta 2010b)

BKT:n mittaamista laajempien kehitysindikaattoreiden kehittämisen sisällyttäminen hallitusohjelmaan nostettiin esille useissa ryhmäpuheenvuoroissa. Onnellisuuden taloustieteestä ja siitä, että bruttokansantuotteen rinnalle tulisi saada jonkinlainen onnellisuusindeksi, keskusteltiin useissa yhteyksissä puheenvuorojen jälkeenkin. Hallitusohjelma toteutettiin perustamalla työryhmä, joka jätti raporttinsa vuonna 2011 (Valtioneuvoston kanslia 2011), ja lopputuloksena oli EU:n SILK-rahoituksen avulla toteutettu kysely, jolla elämänlaatua ja ihmisten tyytyväisyyttä elämään tutkittiin vuonna 2013. Seuraava kysely on tarkoitus toteuttaa vuonna 2018, mutta sen rahoitus ei

ole varmistunut. Tässä mielessä kehitysindikaattorihankkeen käytännön vaikutukset ovat jääneet vaatimattomiksi.

Hyvinvointi ja onnellisuus suomalaisessa mediassa

Pohjoismaisena hyvinvointivaltiona Suomi on luonnollisesti maa, jossa hyvinvoinnin käsite on paljon esillä kaikessa yhteiskuntapoliittisessa keskustelussa. Kansalaisten hyvinvointi esitetään rutiininaisesti politiikan tavoitteeksi, ja julkisista palveluista puhutaan usein hyvinvointipalveluina. Näissä konteksteissa hyvinvointi on paljolti synonyymi elintasolle ja toimeentulolle. Myös aikakauslehdissä puhutaan usein hyvinvoinnista, mutta niissä näkökulma on aivan toinen: hyvinvoinnilla ei useinkaan viitata mihinkään palveluihin tai politiikkaan, vaan yksilöiden henkiseen ja fyysiseen terveyteen sekä onnellisuuteen. Hyvinvointi tarkoittaa siis yksinkertaisesti sitä, että yksilö voi hyvin. Joissakin yhteyksissä on itse asiassa vaikea tietää, mihin viitataan, kun puhutaan hyvinvoinnista. Tähän vaikuttaa myös se, että siinä missä englannin kielessä on kaksi termiä, *welfare* ja *well-being*, suomen kielen termi hyvinvointi kattaa ne molemmat. Yleensä suomalaisella lukijalla ei ole vaikeutta erottaa näitä kahta diskurssia toisistaan. Koska tämän tutkimuksen aineisto koottiin otannalla jutuista, joissa esiintyy sana hyvinvointi tai onnellisuus, varsinkin aikakauslehtiötkseen osui myös paljon juttuja ilman minkäänlaista yhteiskuntapoliittista ulottuvuutta. Toisaalta näin kootun aineiston tekee mielenkiintoiseksi juuri se, että koetun hyvinvoinnin politiikassa on kyse nimenomaan onnellisuuden ja elämäntaidon kysymysten yhteiskuntapoliittisen merkityksen esiin nostamisesta.

Sen lisäksi, että hyvinvointi-termillä voidaan viitata joko ”objektiiviseen”, taloudelliseen puoleen tai subjektiiviseen kokemukseen, jutut eroavat toisistaan myös sen suhteen, tarkastellaanko hyvin-

vointia pelkästään yksilön vai julkisen vallan näkökulmasta. Silloinkin kun keskitytään yksilöön, jutuissa voidaan käsitellä keinoja, joilla hyvinvointia pyritään parantamaan, mutta toimijaksi ajatellaan pelkästään yksilö tai hänen lähipiirinsä. Koettua hyvinvointia saatettiin kuitenkin katsoa myös yhteiskunnallisesta näkökulmasta esimerkiksi tuomalla esille, mitä sosiaalisia seuraamuksia hyvin- tai pahoinvoinnista on tai millä julkisen vallan toimilla hyvinvointia voitaisiin edistää.

Pelkästään taloudelliseen puoleen keskittyvä hyvinvointipuhe on hyvin tavallista valtiollisessa politiikassa. Sitä löytää runsaasti myös työmarkkinapolitiikasta. Otetaan esimerkki Suomen Kuvalehdestä, jossa on haastateltu muun muassa Elinkeinoelämän keskusliiton toimitusjohtajaa Leif Fagernäsiä sekä Ruotsalaisen kansanpuolueen puheenjohtajaa Stefan Wallinia:

”Olemme pelänneet, että vaalien alla keskitytään kakun jakamiseen ja hyvinvointikeskusteluihin”, Fagernäs ilmoittaa. (...) Wallin ymmärtää myös EK:n pelkoja vaalikamppailun luisumisesta pelkäksi lyhytnäköiseksi kakun jakamiseksi. ”Se pitää paikkansa, että hyvinvointi on ensin ansaittava kaasaan.” (Vesikansa 2006, 35)

Kuten esimerkki osoittaa, tässä hyvinvointi tarkoittaa suurin piirtein samaa kuin raha tai kansantalouden tulovirta, josta työntekijät saavat palkkansa, yritykset voittonsa ja erilaiset ”hyvinvointipalvelut” rahoituksensa. Tässä suhteessa naisten- ja yleisaikakauslehtien puhe hyvinvoinnista on aivan toisenlaista. Vaikka haastateltavana olisi poliitikko, joka työssään puhuu rutiininaisesti taloudellisesta hyvinvoinnista, näissä jutuissa termi tarkoittaa aivan muuta. Otetaan esimerkki valtiovarainministeri Jutta Urpilaisen haastattelulausunnosta Anna-lehdessä:

Hyvinvointiin liittyvät asiat ovat minulle tärkeämpiä kuin ulkonäkö. Mietin juuri äsken sihteerini

Tiinan kanssa, ehdinkö syödä tänään lounasta. Usein menee kahdeksankin tuntia niin, että juon vain kahvia ja olen kokoustarjoilujen varassa. Kamppailen jatkuvasti sen kanssa, että söisin terveellisesti, joisin riittävästi vettä, nukkuisin tarpeeksi ja ehtisin liikkua. Välillä päätän, että nyt aloitan paremman elämän, mutta sitten huomaan taas olevani keskellä minuuttiaikatauluja. Viimeksi joulun aikaan yritin ryhtiliikettä. Tuttu kokkolalainen kuntosaliryrittäjä teki minulle ravinto- ja liikuntaohjelman. Noudatin sitä hetken, mutta sitten tuli kehysriihi. Mutta ehkä tärkeintä on tiedostaa hyvinvointiin liittyvät asiat ja soveltaa niitä sen verran kuin pystyy. (Pennonen 2014, 21)

Tässä puhettavassa hyvinvoinnista huolehtiminen tarkoittaa elämänhallintaa ja elämäntaitoa. Huomio voi kohdistua elämäntapojen terveellisyyteen tai henkiseen puoleen. Elämänhallinnassa voidaan turvautua asiantuntija-apuun, mutta tarkastelu pysyy yksilötasolla.

Kansainvälisen keskustelun vaikutus suomalaisessa julkisuudessa näkyy siinä, että 2000-luvulla useissa jutuissa ihmisten koettu hyvinvointi otetaan yhteiskuntapoliittisen tarkastelun kohteeksi. Nimitän tätä puhetapaa hyvinvointikokemuksen politiikaksi. Siinä käsitellään keinoja edistää väestön tyytyväisyyttä omaan elämäänsä ja hyvinvointi- tai pahoinvoinnin yhteiskunnallisia vaikutuksia. Otetaan esimerkki H S:n pääkirjoituksesta:

Ranskan presidentti Nicolas Sarkozy hyökkää kansantaloudesmittauksia vastaan. Hänen mukaansa maiden taloudellista edistymistä mitattaessa ei pitäisi keskittyä pelkästään kansantuotteen kasvuun. Sarkozy toivoo, että talouden kehitystä arvioitaessa otettaisiin huomioon ihmisten yleisen hyvinvoinnin ja onnellisuuden kehitys.

Sarkozyn ajatus ei ole uusi. Nobel-palkittu taloustutkija Joseph Stiglitz on luonnehtinut bruttokansantuotetta (bkt) suppeaksi edistyksen mittariksi. Hänen

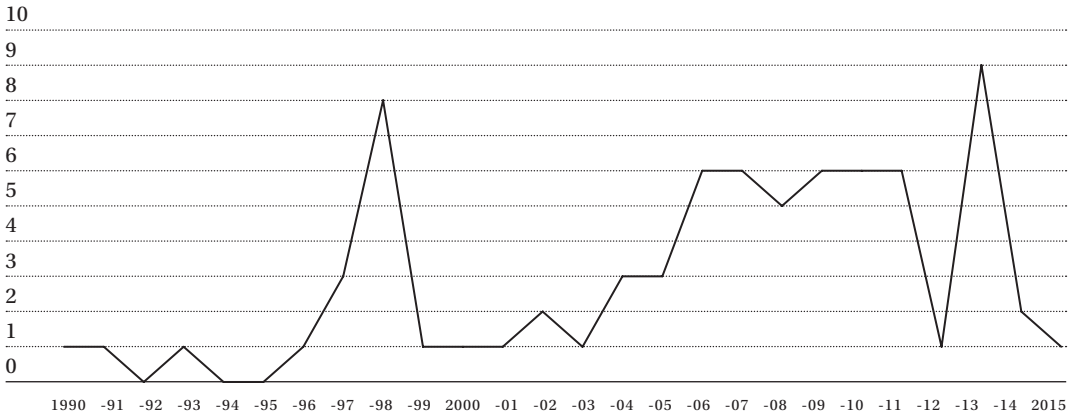
mielestään sen liiakhduksia ei pidä sekoittaa yleisen hyvinvoinnin muutoksiin. Maailmalla teemaa on pohdittu ja vaihtoehtoisia arviointitapoja sommiteltu vuosikymmeniä. EU ja OECD selvittelevät, miten hyvinvointivaltiota voitaisiin mitata. (Rautio 2009)

Hyvinvointikokemuksen politiikkaa käsittelevissä jutuissa puhutaan myös usein onnellisuudesta. Kaikki puhe onnellisuudesta ei tietenkään ole poliittista, vaan esimerkiksi aikakauslehtijulkisuudessa onnellisuudesta puhuminen on osa edellä kuvattua elämäntaitodiskurssia. Yhteiskuntapoliittisessa kontekstissa onnellisuus on sen sijaan hyvinvointikokemuksen osa-alue tai synonyymi. Voidaankin puhua hyvinvointikokemuksen politiikan diskurssista, jota koetun hyvinvoinnin tärkeiden kansainvälinen edistäminen on tuonut esille. Tämä on merkinnyt sitä, että varsinkin Helsingin Sanomien pääkirjoitusosaston teksteissä on 2000- ja 2010-luvun mittaan tullut yleiseksi puhua samassa jutussa sekä hyvinvoinnista että onnellisuudesta.

On sinänsä huomionarvoista, että hyvinvoinnin ja onnellisuuden yhdistävissä jutuissa on hyvin vähän suoria viittauksia tutkimusraportteihin. Mainituiksi tulevat Evan suomalaisten onnellisuutta käsitellyt raportti (Torvi ym. 2005), Osku Pajamäen (2006) kirja *Ahne sukupolvi*, valtioneuvoston kanslian raportti *Bkt ja kestävä hyvinvointi* (Valtioneuvoston kanslia 2011) sekä Ranskan presidentin Nicolas Sarkozyn taloustieteen nobelisti Joseph Stiglitziltä ja hänen työryhmältään tilaama raportti, jossa pohditaan oikeita tapoja mitata taloutta ja talouden saavutuksia (Stiglitz ym. 2009). Tämä ei tarkoita, etteikö esimerkiksi ajatuspajojen raporteilla tai viestinnällä olisi ollut merkitystä, mutta päivälehdet eivät suosi lähdeviittausten tekemistä.

Kun halutaan tarkastella sitä, miten yleistä hyvinvointikokemuksesta puhuminen on tarkastelujaksolla ollut suomalaisessa yhteiskuntapoliittisessa keskustelussa, onnellisuus näyttää olevan varsin hyvä indikaattori. Varsinkin kun tutkitaan onnellisuus-termin

KUVIO 1: Onnellisuus-termin esiintymismäärät HS:n pääkirjoitusosastossa 1990–2015

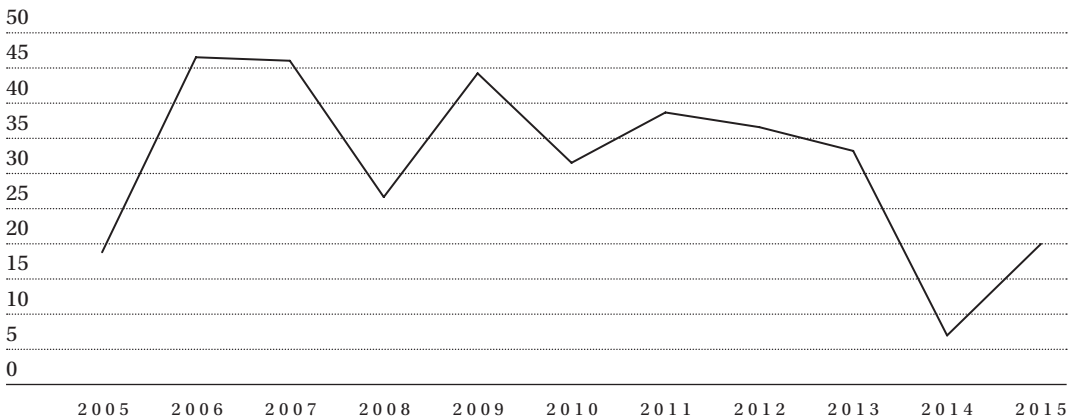
esiintymistiheyttä pelkästään HS:n pääkirjoitusosastossa, merkittävä osa osumista kertoo hyvinvointikokemuksen politiikkapuheen esiintymisestä. Onnellisuus-termin frekvenssit HS:n pääkirjoitusosastossa vuodesta 1990 vuoteen 2015 on esitetty kuviossa 1.

Kuten tarkastelu osoittaa, onnellisuuskeskustelun kulta-aikaa oli varsinkin ajanjakso 2006–2011. Vuonna 2013 tosin saavutettiin huippu siinä mielessä, että yksittäisiä onnellisuus-termin sisältäviä juttuja oli yhdeksän kappaletta. Juttukohdainen erittely vuoden 1998 huipusta osoittaa, että kyseiset jutut eivät edusta myöhempää poliittista

onnellisuuskeskustelua. Joukossa on esimerkiksi useita pääkirjoitusosaston vieraskynäartikkeleita, jotka käsittelevät lasten elinoloja ja onnellisuutta.

Hyvinvointikokemuksen politiikkaa käsitelleen mediajulkisuuden luonteesta saadaan tarkempi kuva tässä tutkimuksessa kerätyn otoksen avulla. Jokainen otokseen sisältyvä juttu koodattiin sen mukaan, esiintyykö niissä hyvinvointikokemusta politisoivaa puhetta. Sen yleisyydestä kunakin vuonna tai ajanjaksona kertoo se, miten suuressa osuudessa otokseen osuneista jutuista kyseinen diskurssi esiintyy. Tämä on esitetty kuviossa 2.

KUVIO 2: Hyvinvointikokemuksen politiikan esiintyminen media-aineistossa (%)

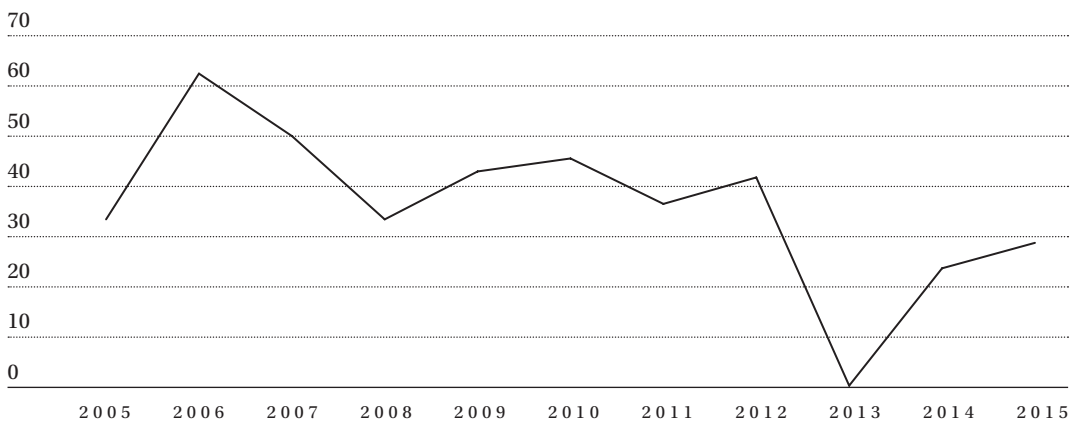

Kuten kuvio 2 osoittaa, tulos on varsin samansuuntainen. Hyvinvointikokemuksen poliittisten implikaatioiden nostaminen esille oli yleisempää tarkastelujakson alku- kuin loppupuolella.

Voidaan tietenkin ajatella, että 2000-luvun mitaan hyvinvointikäsitteen merkitys on muuttunut laajemmaksi, niin että se ei enää viittaa pelkästään

elintasoon vaan myös ihmisten onnellisuuteen ja tyytyväisyyteen elämäänsä. Tämänkaltaisen tulkin testaukseksi tutkimuksessa koodattiin myös jokainen Helsingin Sanomien juttu, jossa sana hyvinvointi esiintyy, ja sanayhteyden avulla pääteltiin, tarkoittaako se pelkästään materiaalista vai myös koettua hyvinvointia. Tämä analyysi on esitetty kuviossa 3.

KUVIO 3: Laajan hyvinvointikäsitteen osuus hyvinvointi-sanan käytöstä aineistossa HS:n pääkirjoitusosastossa (%)

Käyrä näyttää jokseenkin samanlaiselta kuin mihin aikaisemmat tarkastelut viittaavat. Hyvinvointikäsitteen käyttö sen laajassa, myös koetun hyvinvoinnin merkityksessä näyttää olleen yleisempää ennen kuin jälkeen vuoden 2010. Viimeisten kahden kolmen vuoden aikana koettu hyvinvointi ja onnellisuus ovat saaneet vähemmän huomiota osakseen kuin sitä aikaisemmin. On merkille pantavaa, että kun vuosina 2008–2012 noin 40 prosenttia hyvinvointikäsitteen käytöstä viittasi käsitteeseen sen kokemuksellisessa merkityksessä, viimeisinä vuosina tällaisten mainintojen osuus putosi alhaisemmaksi kuin koko tarkastelujakson alkuvuonna. Hyvinvointi palasi tarkoittamaan pääsääntöisesti elintasoja. Osittain kyse on siitä, että koettuun hyvinvointiin viitattiin

onnellisuus-termillä, mutta myös sen käyttö väheni yhteiskuntapoliittisessa keskustelussa.

Johtopäätökset

Tämän artikkelin tavoitteena oli selvittää sitä, miten koetun hyvinvoinnin ja onnellisuuden käsitteitä on levitetty kansainvälisesti ja miten niiden relevanssia on pyritty viemään poliittiselle agendalle eri maissa. Suomen tapaus oli tarkemman analyysin kohteena.

Huippukohta koetun hyvinvoinnin ja onnellisuuden saamassa huomiossa koettiin vuonna 2010, kun Euroopan komissio esitti, että Euroopan uuden strategian onnistumista aletaan arvioida BKT:ta

laajemmilla indikaattoreilla ja kun Mari Kiviniemen hallitus otti kehitysindikaattoreiden valmistelun hallitusohjelmaansa. Kun tällaisia indikaattoreita ei kuitenkaan otettu käyttöön, myös julkinen keskustelu asiasta hiipui. Syynä on varmaankin ollut myös talouskriisi ja uusi hallitus, joka on suunnannut keskustelua nimenomaan talouskasvuun – tai pikemminkin sen puutteeseen. Tähän keskusteluun vaade muiden mittarien tuomisesta BKT:n rinnalle ei ole istunut kovin hyvin, tai ainakaan mikään poliittinen toimija ei ole onnistunut artikuloimaan sitä politiikan nykyteemojen kanssa.

Aikaisemman tutkimuksen mukaisesti tämä tutkimus tuo esille kansainvälisten ja kotimaisten järjestöjen, tutkimuslaitosten ja ajatushautomoiden merkityksen uuden käsitteen levittäjinä. Näiden tahojen auktoriteetti oli luonteeltaan ennen kaikkea ontologista ja moraalista: ne edistivät näkemystä siitä, että koettu hyvinvointi on tärkeä näkökohta yhteiskuntapolitiikkaa kehitettäessä.

Tutkimus havainnollistaa myös yhden institutionaalisen ehdon sille, että uusi käsite tai yhteiskuntapolitiittinen näkökulma saa huomiota kansallisessa julkisuudessa. Koetun hyvinvoinnin käsitteen saama huomiota nimittäin edesauttoi teeman nousu politiikan agendalle eli kansanedustuslaitoksen keskusteluksi siitä, millainen kehitysindikaattori Suomessa voitaisiin luoda BKT:n rinnalle. Hankkeen kirjaaminen hallitusohjelmaan tarkoitti sitä, että hallituspuolueet ilmaisivat sitoutuneensa jonkinlaisen mittarin kehittämiseen. Sen myötä alkuperäinen käsite lakkasi olemasta muualta peräisin oleva idea; se nivoutui osaksi kansallista politiikkaa. Tällaisten käsitteiden huomioarvo lisääntyy myös median keskuudessa, varsinkin jos niistä tulee poliittista draamaa tuottavia kiistakysymyksiä. Yleisemmällä tasolla voidaan väittää, että muualta peräisin oleva käsite leviää tehokkaimmin juuri silloin, kun sen ulkomainen alkuperä jää vähälle huomiolle, koska siitä on tullut myös osa kan-

sallista poliittista peliä tai käytäntöjä (ks. myös Alasuutari ym. 2013b; Qadir & Alasuutari 2013). Vieraiden vaikutteiden kansallistaminen ja luonnollistaminen kulkevat käsi kädessä.

Tämä artikkeli havainnollistaa myös sitä aikaisemmin hyvin vähän tutkittua seikkaa, että määräysvaltaa tai pakkoa hyödynnetään retorisena keinona muiden auktoriteetin muotojen ohella (Alasuutari ym. 2016; Maman & Rosenhek 2007). On sinänsä itsestäänselvyys sanoa, että pakko ja painostus saa toimijat usein käyttäytymään vaaditulla tavalla, mutta on tärkeää huomata, että taipuminen – ja se, millä tavalla painostuksen kohde myöntyy vaatimuksiin – on valintakysymys. Lisäksi pakko tai välttämättömyys on tulkinta, jonka esittämisestä on hyötyä tulkinnan mukaista toimintalinjaa kannattaville. Suositus tai määräys voidaan myös tilata, jolloin voidaan puhua esimerkiksi vaikutusvaltaisen organisaation tai verkoston bumerangi-vaikutuksesta kansalliseen politiikkaan (Finnemore & Sikkink 1998; Keck & Sikkink 1998). Tässä artikkelissa käsiteltävänä olleessa tapauksessa toimijat vetosivat ulkoa tai ”ylhäältä” tulevaan paktoon tai velvollisuuteen kahdessakin eri yhteydessä. EU-strategia tai Euroopan komissio ei sinänsä määrännyt Suomea ottamaan kehitysindikaattoria hallitusohjelmaan, mutta hankkeen tukijat hyödynsivät vaikutelmaa, että komissio vaatii jäsenmaita ryhtymään asiassa toimeen kansallisella tasolla. Toiseksi kehitysindikaattoreiden mainitseminen hallitusohjelmassa tuotti ministeriöiden virkamiehille vaateen ja velvoitteen selvittää asiaa. Lisäksi hallitusohjelmatekstissä kehitysindikaattorit kytkettiin komission tiedonantoon toteamalla, että indikaattorien käyttöönoton valmistelu tehdään ”kansainvälisten suuntaviivojen mukaisesti”, vaikka yhteys suomalaisen indikaattorikeskustelun ja komission tiedonannon välillä oli korkeintaan viitteellinen.

Tämä tapaus havainnollistaa yleisemminkin EU:n parlamentin merkitystä ja auktoriteettia ylikansalisen organisaationa. Vaikka EU:n oikeus kävellä

jäsenvaltioiden yli on rajallinen, sen yleisemmän vaikutusvallan vuoksi EU:n asiakirjatuotanto on yksi kanava, jota myöten politiikkaan liittyvät muutkäsitteet leviävät tehokkaasti jäsenvaltioihin: sitä kautta leviävillä käsitteillä on erityistä auktoriteettia. Niinpä ajatus hyvinvoinnin käsitteen laajentamisesta levisi kansallisten päättäjien tietoisuuteen kotimaisen julkisuuden ohella myös EU:n asiakirjoista. Tämä vaikutusvalta myös tekee osaltaan ymmärrettäväksi, että EU-poliitikot ovat jatkuvan lobbauksen kohteena (Bouwen 2002). Euroopan parlamentissa esiin nostetuilla teemoilla on vaikutusta jäsenmaiden politiikkaan silloinkin, kun asia kuuluu kansalliseen päätösvaltaan.

Tässä tutkitun tapauksen kulku myös havainnollistaa sitä, että hallinnollinen määräys tai edes lain säätäminen ei suinkaan ole viimeinen sana prosessissa, jonka alkupisteenä voidaan pitää erilaisista lobbaustoimintaa ja yleistä julkista keskustelua. Kun esimerkiksi tässä tapauksessa valtioneuvoston nimesi asiantuntijaryhmän selvittämään kehitysindikaattorin luomisen edellytyksiä, julkaistussa raportissa kyse oli taas ennen kaikkea ontologisen ja moraalisen auktoriteetin käytöstä. Koko lainsäädäntöprosessia monine käsittelyvaiheineen ja taustaraportteineen voidaankin pitää ketjuna, jonka myötä mukaan kutsutut asiantuntijat ja eturyhmien edustajat pyrkivät erilaisiin auktoriteetteihin vetoamalla supistamaan järkevinä pidettävien vaihtoehtojen määrää, niin että lopulta päädytään mahdollisimman yksiselitteiseksi määräyksiksi jäsennehtyyn lakiehdotukseen (Alasuutari 2016). Lain säätäminen on puolestaan alkupiste implementaatioprosessille, jossa toimijat eri organisaatioasioilla kiistelevät siitä, miten säädöksiä tulee tulkita ja soveltaa. Hallinnollinen määräysvalta on siinä kamppailussa yksi resurssi muiden ohella.

Kirjallisuus

- ALAJA, ANTTI. 2011. *Mikä ihmeen degrowth? Johdatus kasvukritiikin uuteen aaltoon*. Helsinki: Kalevi Sorsa -säätiö.
- ALASUUTARI, PERTTI & ALI QADIR. 2014. "Epistemic governance: An approach to the politics of policy-making." *European Journal of Cultural and Political Sociology* 1:1, 67–84.
- ALASUUTARI, PERTTI. 2015. "The Discursive Side of New Institutionalism" *Cultural Sociology* 9:2, 162–184.
- . 2016. *The Synchronization of National Policies: Ethnography of the Global Tribe of Moderns*. London: Routledge.
- ALASUUTARI, PERTTI, ELINA MIKOLA, MARJAANA RAUTALIN, JUKKA SYVÄTERÄ & LAURA VALKEASUO. 2013a. "Globaalien kehityslinjojen luominen ja kotoistaminen [The Creation and Domestication of Global Developmental Trends]." Teoksessa *Liikkuva maailma: Liike, raja, tieto [The Fluid World: Movement, Boundary, Knowledge]*, toim. Mikko Lehtonen. Tampere: Vastapaino.
- ALASUUTARI, PERTTI, ALI QADIR & KARIN CREUTZ. 2013b. "The Domestication of Foreign News: News Stories Related to the 2011 Egyptian Revolution in British, Finnish and Pakistani Newspapers." *Media Culture & Society* 35:6, 692–712.
- ALASUUTARI, PERTTI, MARJAANA RAUTALIN & JUKKA SYVÄTERÄ. 2016. "Organisations as Epistemic Capital: the Case of Independent Children's Rights Institutions." *International Journal of Politics, Culture, and Society* 29:1, 57–71.
- ALLIN, PAUL & D. J. HAND. 2014. *The wellbeing of nations: meaning, motive and measurement*. Malden: Wiley.
- BOUWEN, PIETER. 2002. "Corporate lobbying in the European Union: the logic of access." *Journal of European Public Policy* 9:3, 365–390.
- CAIRNEY, P. 2007. "A 'multiple lenses' approach to policy change: The case of tobacco policy in the UK." *British Politics* 2:1, 45–68.
- CALLON, MICHEL. 1986. "Some Elements of a Sociology of Translation: Domestication of the Scallops and the Fishermen of St Brieuc Bay." Teoksessa *Power, Action, and Belief: A New Sociology of Knowledge?*, toim. John Law. Lontoo: Routledge & Kegan Paul.
- CASTELLS, MANUEL. 2011. "A network theory of power." *International Journal of Communication* 5, 773–787.
- CHERNILO, DANIEL. 2006. "Social Theory's Methodological Nationalism: Myth and Reality." *European Journal of Social Theory* 9:1, 5–22.
- CHRISTIE, IAN & LINDSAY NASH. 1998. *The good life*. Lontoo: Demos.
- CLARKE, JOHN, DAVID BAINTON, NOÉMI LENDVAI & PAUL STUBBS, TOIM. 2015. *Making Policy Move: Towards a Politics of Translation and Assemblage*. Bristol: Policy Press.
- COLE, WADE M. 2005. "Sovereignty Relinquished? Explaining Commitment to the International Human Rights Covenants, 1966–1999." *American Sociological Review* 70:3, 472–495.

- COOK, IAN R. 2008. "Mobilising Urban Policies: The Policy Transfer of US Business Improvement Districts to England and Wales." *Urban Stud* 45:4, 773–795.
- CZARNIAWSKA, BARBARA. 2002. "Remembering while Forgetting: The Role of Automorphism in City Management in Warsaw." *Public Administration Review* 62:2, 163–173.
- CZARNIAWSKA, BARBARA & BERNWARD JOERGES. 1996. "Travels of Ideas." Teoksessa *Translating Organizational Change*, toim. Barbara Czarniawska and Guje Sevón. Berliini: Walter de Gruyter.
- DESROSIERES, ALAIN. 1998. *The Politics of Large Numbers: A History of Statistical Reasoning*. Cambridge: Harvard University Press.
- DOLOWITZ, DAVID & DAVID MARSH. 1996. "Who Learns What From Whom: A Review of the Policy Transfer Literature." *Political Studies* 44:2, 343–357.
- . 2000. "Learning from Abroad: The Role of Policy Transfer in Contemporary Policy-Making." *Governance* 13:1, 5–23.
- EASTERLIN, RICHARD A. 1974. "Does Economic Growth Improve the Human Lot? Some Empirical Evidence." Teoksessa *Nations and Households in Economic Growth: Essays in Honor of Moses Abramovitz*, toim. Paul A. David and Melvin W. Reder. New York: Academic Press.
- EVANS, MARK & JONATHAN DAVIES. 1999. "Understanding Policy Transfer: A Multi-Level, Multi-Disciplinary Perspective." *Public Administration* 77:2, 361–385.
- FINNEMORE, MARTHA & KATHRYN SIKKINK. 1998. "International Norm Dynamics and Political Change." *International Organization* 52:4, 887–917.
- GREWAL, DAVID SINGH. 2008. *Network power: The Social Dynamics of Globalization*. New Haven: Yale University Press.
- HACKING, IAN. 1975. *The Emergence of Probability: A Philosophical Study of Early Ideas about Probability, Induction and Statistical Inference*. Lontoo: Cambridge University Press.
- HAFNER-BURTON, EMILIE M., KIYOTERU TSUTSUI & JOHN W. MEYER. 2008. "International Human Rights Law and the Politics of Legitimation: Repressive States and Human Rights Treaties." *International Sociology* 23:1, 115–141.
- HÄMÄLÄINEN, TIMO. 2006. *Kohti hyvinvoivaa ja kilpailukykyistä yhteiskuntaa: kansallisen ennakointiverkoston näkemyksiä Suomen tulevaisuudesta*. Helsinki: Sitra.
- . 2009. "Yhteiskunnallinen murros ja henkinen hyvinvointi." Teoksessa *Sitran selvityksiä 8*. Helsinki: Sitra.
- . 2013. *Kohti kestäväää hyvinvointia: Uuden sosioekonomisen yhteiskuntamallin rakennuspuita*. Helsinki: Sitra.
- HENRY, ADAM DOUGLAS. 2011. "Ideology, Power, and the Structure of Policy Networks." *Policy Studies Journal* 39:3, 361–383.
- HIRVONEN, TATU & ESA MANGELOJA. 2006. *Miksi kolmas hampurilainen ei tee onnelliseksi?*. Jyväskylä: Atena kustannus.
- KECK, MARGARET E. & KATHRYN SIKKINK. 1998. *Activists Beyond Borders: Advocacy Networks in International Politics*. Ithaca: Cornell University Press.
- LACLAU, ERNESTO & CHANTAL MOUFFE. 1985. *Hegemony and Socialist Strategy: Towards a Radical Democratic Politics*. Lontoo: Verso.
- MAMAN, DANIEL & ZEEV ROSENHEK. 2007. "The Politics of Institutional Reform: The 'Declaration of Independence' of the Israeli Central Bank." *Review of International Political Economy* 14:2, 251–275.
- MEYER, JOHN W. 2004. "The Nation as Babbitt: How Countries Conform." *Contexts* 3:3, 42–47.
- MEYER, JOHN W., JOHN BOLI, GEORGE M. THOMAS & FRANCISCO O. RAMIREZ. 1997. "World Society and the Nation-State." *American Journal of Sociology* 103:1, 144–181.
- MEYER, JOHN W. & RONALD L. JEPPEPERSON. 2000. "The 'Actors' of Modern Society: The Cultural Construction of Social Agency." *Sociological Theory* 18:1, 100–120.
- NARS, KARI. 2006. *Raha ja onni*. Helsinki: Tammi.
- NEF. 2012. *Measuring well-being*. Lontoo: New Economics Foundation.
- NEF, KAREN JEFFREY, SORCHA MAHONY, JULIET MICHAELSON & SAAMAH ABDALLAH. 2014. "Well-being at Work: A Review of the Literature." London: New Economics Foundation.
- NEF, JULIET MICHAELSON, LAURA STOLL & CHARLES SEAFORD. 2011. "Sustainable Well-being: A Guide to Policy and Practice." Lontoo: New Economics Foundation.
- OECD. 2001. *The Well-being of Nations: The Role of Human and Social Capital*. Pariisi: OECD.
- OECD, ROMINA BOARINI, ALEXANDRE KOLEV & ALLISTER MCGREGOR. 2014. "Measuring Well-Being and Progress in Countries at Different Stages of Development: Towards a More Universal Conceptual Framework." Pariisi: OECD.
- OJANEN, MARKKU. 2001. *Ilo, onni, hyvinvointi*. Helsinki: Kirjapaja.
- . 2014. *Positiivinen psykologia*. 2. uud. p. ed. Helsinki: Edita.
- PAJAMÄKI, OSKU. 2006. *Ahne sukupolvi: suurten ikäluokkien perintö*. Helsinki: Ajatus kirjat.
- PENNONEN, ANNINA. 2014. "Jutta Urpilainen, 38: "Olen joutunut lykkäämään lapsihaaveitani työn takia" *Anna*, 29.4.2014, 18–21.
- QADIR, ALI & PERTTI ALASUUTARI. 2013. "Taming Terror: Domestication of the War on Terror in the Pakistan Media." *Asian Journal of Communication* 23:6, 575–589.
- RAUTIO, PAAVO. 2009. "On pakastin, kahvinkeitin, mikroprosessori ja pölynimuri." *Helsingin Sanomat*,

- 20.9.2009, 2.
- RHODES, RODERICK ARTHUR WILLIAM. 1996. "The New Governance: Governing without Government." *Political Studies* 44:4, 652–667.
- SAARI, JUHO. 2012. *Onnellisuuspolitiikka: kohti sosiaalisesti kestävää Suomea*. Helsinki: Kalevi Sorsa -säätiö.
- , TOIM. 2010. *Tulevaisuuden voittajat: hyvinvointivaltion mahdollisuudet Suomessa*. Helsinki: Eduskunta, tulevaisuusvaliokunta.
- SCHWEBER, LIBBY. 2006. *Disciplining Statistics: Demography and Vital Statistics in France and England, 1830–1885*. Durham: Duke University Press.
- SHAH, HETAN & NIC MARKS. 2004. *A Well-Being Manifesto for a Flourishing Society*. Lontoo: NEF.
- SHANAHAN, ELIZABETH A., MICHAEL D. JONES & MARK K. MCBETH. 2011. "Policy Narratives and Policy Processes." *Policy Studies Journal* 39:3, 535–561.
- SHOEMAKER, PAMELA J. & TIM P. VOS. 2009. *Gatekeeping Theory*. New York: Routledge.
- SMITH, GEORGE S. MINISTER OF CRANSTOUN. 1885. *The Well-being of Nations, its Essential Element. The Teaching of Scripture on the Subject Plainly Set Forth*. Edinburgh, Lontoo: W. Blackwood and Sons.
- STIGLITZ, JOSEPH E., AMARTYA SEN & JEAN-PAUL FITOUSSI. 2009. *Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress*. http://www.insee.fr/fr/publications-et-services/dossiers_web/stiglitz/doc-commission/RAPPORT_anglais.pdf. (Luettu 10.11.2016)
- STONE, DIANE. 2000. "Non-Governmental Policy Transfer: The Strategies of Independent Policy Institutes." *Governance* 13:1, 45–70.
- , 2001. "Think Tanks, Global Lesson-Drawing and Networking Social Policy Ideas." *Global Social Policy* 1:3, 338–360.
- , 2004. "Transfer Agents and Global Networks in the 'Transnationalization' of Policy." *Journal of European Public Policy* 11:3, 545–466.
- , 2008. "Global Public Policy, Transnational Policy Communities, and Their Networks." *Policy Studies Journal* 36:1, 19–38.
- STRANG, DAVID & JOHN W. MEYER. 1993. "Institutional conditions for diffusion." *Theory and Society* 22:4, 487–511.
- SUNDBERG, ANNELI. 2005. "Rikas vai onnellinen?" *Helsingin Sanomat*, 6.3.2005, D1.
- SUOMEN EDUSKUNTA. 2000. *Täysistuntojen pöytäkirjat (PTK 75/2000 vp)*. https://www.eduskunta.fi/F1/vaski/poytakirja/Documents/ptk_75+2000.pdf - search=ALL%28Sitra%29%20ANY%28Kimmu%20Kiljunen%29%20%28FileExtension%3D%22pdf%22%29. (Luettu 10.11.2016)
- , 2009. *Täysistuntojen pöytäkirjat (PTK 70/2009 vp)*. https://www.eduskunta.fi/F1/vaski/poytakirja/Documents/ptk_70+2009.pdf - search=PTK%2070%2F2009%20vp. (Luettu 10.11.2016)
- , 2010a. *Suuren valiokunnan lausunto 2/2010 vp*. https://www.eduskunta.fi/F1/vaski/Lausunto/Documents/suvl_2+2010.pdf - search=SuVL%202%2F2010%20vp. (Luettu 10.11.2016)
- , 2010b. *Täysistuntojen pöytäkirjat (PTK 72/2010 vp)*. https://www.eduskunta.fi/F1/vaski/poytakirja/Documents/ptk_72+2010.pdf - search=PTK%2072%2F2010%20vp. (Luettu 10.11.2016)
- , 2010c. *Valtioneuvoston tiedonanto Eduskunnalle 22.6.2010 nimitetyn pääministeri Mari Kiviniemen hallituksen ohjelmasta (VNT 1/2010 vp)*. https://www.eduskunta.fi/F1/vaski/Selonteko/Documents/vnt_1+2010.pdf. (Luettu 10.11.2016)
- , 2010d. *Ympäristövaliokunnan lausunto 4/2010 vp*. https://www.eduskunta.fi/F1/vaski/Lausunto/Documents/yymvl_4+2010.pdf - search=YMVL%204%2F2010%20vp. (Luettu 10.11.2016)
- SYVÄTERÄ, JUKKA. 2016. *Creation and Domestication of Global Policy Trends. The Case of National Bioethics Committees*. Tampere: Tampere University Press.
- TORVI, KAI, PENTTI KILJUNEN & ELINKEINOELÄMÄN VALTUUSKUNTA. 2005. *Onnellisuuden vaikea yhtälö: Evan kansallinen arvo- ja asennetutkimus 2005*. Helsinki: Taloustieto.
- VALTIONEUUVOSTO. 2010. *Komission tiedonanto Eurooppa 2020-strategiasta*. https://www.eduskunta.fi/F1/vaski/Kirjelma/Documents/e_6+2010.pdf - search=E%206%2F2010%20vp. (Luettu 10.11.2016)
- VALTIONEUUVOSTON KANSLIA. 2011. *Bkt ja kestävä hyvinvointi: Yksi luku ei riitä suomalaisen yhteiskunnan tilan kuvaamiseen*. http://vnk.fi/documents/10616/622966/R1211_Bkt+ja+kest%C3%A4v%C3%A4+hyvinvointi.pdf/f7970e6f-208b-4d12-a297-712496e5895a?version=1.0. (Luettu 10.11.2016)
- VESIKANSA, JARKKO. 2006. "SAK:sta päivää!" *Suomen Kuvalehti*, 33–37.
- WEIBLE, CHRISTOPHER M. 2011. "A Quarter Century of the Advocacy Coalition Framework: An Introduction to the Special Issue." *Policy Studies Journal* 39:3, 349–360.
- WIMMER, ANDREAS & NINA GLICK SCHILLER. 2003. "Methodological Nationalism, the Social Sciences, and the Study of Migration: An Essay in Historical Epistemology." *International Migration Review* 37:3, 576–610.
- WOOD, LINDA A. & ROLF O. KROGER. 2000. *Doing Discourse Analysis: Methods for Studying Action in Talk and Text*. Thousand Oaks: Sage Publications.